Als soorten van naam veranderen

Soms voelt valideren als lopende bandwerk: steeds weer dezelfde handelingen. Nieuwe waarnemingen vragen om controle, maar ook oude gegevens moeten geregeld worden aangepast; bijvoorbeeld na taxonomische wijzigingen. Bij de RAVON-soortgroepen gebeurt dat regelmatig. Denk aan de rivierdonderpad en de ringslang, die door nieuwe inzichten een andere wetenschappelijke naam kregen. Het afsplitsen van cryptische soorten op basis van genetisch onderzoek komt steeds vaker voor en zal ook in de toekomst blijven gebeuren. Zeker nu genetica ook wordt ingezet om naar de herkomst van uitgezette populaties te kijken.

Databases moeten meebewegen met de nieuwste taxonomische inzichten om een actueel beeld van het voorkomen van soorten te behouden. De waarnemingen zelf veranderen niet, alleen hun wetenschappelijke naam. Omdat verschillende databanken hun eigen standaarden en protocollen hanteren, verloopt die aanpassing niet overal even snel. Dat heeft gevolgen voor waarnemers, validatoren, gebruikers van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) en voor hoe soorten op verspreidingskaarten verschijnen; soms (onbedoeld) onjuist of onvolledig.

Een soortwijziging op nationaal niveau is relatief eenvoudig: de oude naam wordt als synoniem gekoppeld aan de nieuwe, en de NDFF past dit centraal aan. Bij regionale wijzigingen ligt dat lastiger. De NDFF stelt dat de bronhouder zelf verantwoordelijk is voor het aanpassen van waarnemingen. Voor grote leveranciers zoals Waarneming.nl kan dit gelukkig achter de schermen: soortnamen worden daar automatisch omgezet en de waarnemer krijgt slechts een melding met toelichting. Voor alle andere waarnemingen in de NDFF is zo'n geautomatiseerde aanpassing niet mogelijk. Daar verloopt het proces omslachtiger.

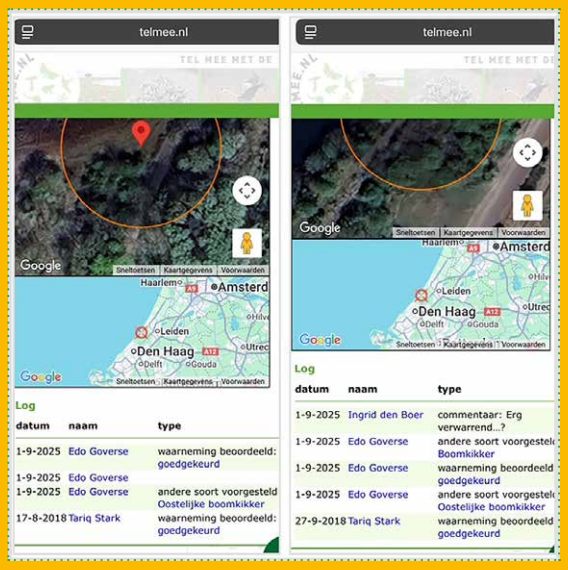

Screenshot van op verzoek aangepaste oude waarnemingen.

Een praktijkvoorbeeld: lang werd gedacht dat de inheemse boomkikker illegaal was uitgezet in de Zuid-Hollandse duinen. Maar genetisch onderzoek bracht iets anders aan het licht: het gaat om een mix van oostelijke boomkikker, Italiaanse boomkikker en hybriden. Hoe pas je dan al die oude waarnemingen aan? In theorie eenvoudig, in de praktijk onwerkbaar: elke waarneming moet handmatig in behandeling worden genomen. Voor duizenden records betekent dat: zes keer klikken per waarneming om een voorstel tot soortwijziging te versturen. De bronhouder moet dit accepteren of afwijzen. Bij akkoord volgt een mail terug naar de validator, die de waarneming kan heropenen en goedkeuren. Bij afwijzing – of geen reactie – wordt de waarneming afgekeurd. Dat is jammer, zeker omdat de waarneming zelf vaak inhoudelijk juist is, maar niet meer past bij de huidige taxonomie.

Het herzien van duizenden oude waarnemingen is geen dankbare taak. Na jaren zonder succes aandringen op een technische oplossing, is de klus uiteindelijk toch handmatig uitgevoerd. Dit leidde tot duizenden wijzigingsverzoeken, vaak gericht aan een relatief kleine groep waarnemers. Niet veel later kwam de eerste reactie binnen van een waarnemer die volledig overdonderd was door de stroom van 2.492 e-mails. *Wat was er aan de hand? Wat moest zij doen?* En: *Komt er een einde aan?* Als validator kun je in zo'n geval alleen begrip tonen. Deze aanpak is verre van ideaal, en roept terecht de vraag op waarom dit soort aanpassingen niet technisch achter de schermen kunnen worden doorgevoerd. Maar: het resultaat mag er zijn. De NDFF is nu een stuk taxonomisch accurater, waarvoor veel dank aan alle betrokken waarnemers. Alleen de oostelijke ringslang wacht nog op eenzelfde behandeling...

Edo Goverse

Werkwijze als soorten van naam veranderen.

